

Til: Norge 2025-utvalget
Fra: Unio v/Erik Orskaug
24.9.2020

Innspill til Norge 2025-utvalget fra Unio

1. Korona må ikke stoppe kampen mot global oppvarming

Vi har 10 år på å oppfylle Parisavtalen. Klimagassutslippene skal halveres innen 2030. Norge er en del av EUs klimarammeverk fra 2021 til 2030. Vi trenger snarest et utslippsbudsjett og ambisiøse og konkrete forslag til tiltak som må ta hensyn til at vi ikke bare skal nå et mål i 2030, men at vi når utslippsmålet for hele tiåret. Klimakur 2030 har vist at bare ett års utsettelse av tiltak reduserer utslippsreduksjonene fram til 2030 betydelig.

En kraftig opptrapping av en generell CO₂-avgift som omfatter alle næringer i ikke-kvotepliktig sektor er nødvendig. Det vil sikre at de billigste tiltakene gjennomføres først. Som oljenasjon har Norge et særlig ansvar, vi bør derfor gjennomføre flere fullskala prosjekter på fangst og lagring. CCS på tusenvis av punktutslipp i hele verden er avgjørende for å få de globale utslippene ned.

Staten må også lage regelverk og rammebetingelser på enkeltområder som raskere får fram gode klimaløsninger, f.eks. at byggeplasser må gå over fra diesel til elektrisitet.

2. Balanse mellom å «redde det gamle» og hjelpe fram «det nye»

Krisa bør brukes til å framskynde omstilling og fornyelse, til å satse mer på kunnskap og kompetanse, på miljø og bærekraft og på økt kvalitet i en økende tjenestesektor inklusive offentlige tjenester. Skal vi klare å bruke krisa til et løft for fornybarsatsingen og annen landbasert virksomhet, må politikken innrettes slik at ikke all kapital trekkes mot oljesektoren. Staten må i større grad styre nivået på framtidige oljeinvesteringer, både for å hindre store svingninger i nivået og for å sikre en jamn nedtrapping av investeringene over tid.

Staten må øke sitt engasjement som risikoavlaster og investor for å få fram nye selskap. Som en aktiv del av klimapolitikken, må det satses videre på elektrifisering av fergetrafikken og kysttrafikken generelt, på havvind mv. Det er stort potensiale i å oppgradere vannkraftforsyningen, dette må imidlertid gjøres uten å redusere grunnrenteskatten.

3. Styrk utdanning og forskning

Usikkerheten om hvilke bransjer som vil vokse er stor, og arbeidsledigheten ser ut til å feste seg på et høyere nivå og den rammer særlig ungdom. Det tilsier at vi må satse mer på utdanning og generell forskning. Når usikkerheten avtar, kan vi satse spisst med en enda bedre utdannet arbeidskraft. I tillegg vet vi at offentlig tjenesteproduksjon vil ha et stort behov for høyt utdannet arbeidskraft.

Krisa gir mindre privat FoU, staten bør derfor øke sin andel av den samlede forskningen. Statlig forskningsinnsats bør utgjøre 2 pst av BNP i en tiårsperiode for å bidra til omstilling og det grønne skiftet. Universitetenes og forskningsinstituttene grunnfinansiering må styrkes.

4. Bruk kommunesektoren i motkonjunkturpolitikken

Kommunesektoren må få en sentral rolle i motkonjunkturpolitikken. De siste årene har sektoren skapt få nye arbeidsplasser. Etter finanskrisa ble kommunesektoren brukt mer aktivt. Sektoren må få midler til å framskynde vedlikehold og nybygg, til å framskynde digitaliseringen av offentlig sektor og til å styrke det generelle tjenestetilbudet.

Koronakrisa har vist oss at smittevernberedskapen var dårlig og at grunnbemanningen i helse- og omsorgstjenestene var for lav. Privat- og offentlig sektor har en felles interesse i at beredskapen mot nye smitteutbrudd og nye pandemier er bedre. Det handler om mer enn smittevernstyr.

Kommunesektoren må også få rom til å satse mer på forebygging innen helse. Det vil gi gevinster på sikt og styrke arbeidstilbudet.

5. Skatt

Helse- og omsorgsoppgaver er fellestjenester som mest effektivt finansieres og drives av det offentlige. Flere eldre innebærer at finansieringen må styrkes. Generelt bør vi unngå skattelettelse som del av krisepolitikken, effektene for produksjon og sysselsetting er bedre med tiltak på utgiftssiden.

Skattelettelsene de senere årene har svekket den årlige finansieringen av velferdstjenestene med 27 mrd. kroner. Skattegrunnlagene bør være så brede som mulig. Grunnrenteskatter er en god og effektiv skatteform som ikke påvirker investeringsbeslutninger og som sikrer at avkastning ut over normalavkastning kommer fellesskapet til gode. Grunnrenteskatter bør brukes i større utstrekning.

6. Styrk det organiserte arbeidsliv

Den norske arbeidslivsmodellen er kjernen i den norske modellen. Koronakrisa har vist hvor avhengige vi er av hverandre, hvor avhengige vi er av en stor og effektiv offentlig sektor og hvor viktig arbeidslivsmodellen er for å få oppslutning om viktige beslutninger i en krisetid.

En viktig forutsetning for den norske arbeidslivsmodellen er høy organisasjonsgrad og høy reell oppslutning om norske tariffavtaler som grunnlag for lønn, pensjon og arbeidsforhold. Arbeidstakere og arbeidsgivere må oppfordres til organisering. Alle parter, også arbeidsgivere og myndigheter, må ta ansvar for å få opp organisasjonsgraden, støtte opp om hovedorganisasjonene i arbeidslivet.

Fagforeningsfradraget har stått stille siden 2013. Forskning viser at fagforeningsfradraget, gjennom økt andel organiserte, bidrar til å øke produktiviteten i virksomhetene.